

KIISTA ILMASTOSTA

UUDEN ILMASTOSOPIMUKSEN OIKEUTUKSET HELSINGIN SANOMISSA JA THE TIMES OF INDIASSA VUOSINA 2005–2008

S u v i H u i k u r i

ABSTRAKTI

Kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa on ollut vaikeuksia Kioton pöytäkirjan seuraajaa neuvoteltaessa. Yksi keskeinen syy vaikeuksiin on, ettei oikeudenmukaista tapaa jakaa päästövähennysten taakkaa ole löydetty. Kiista koskee erityisesti taakanjakoa pohjoisen pallonpuoliskon teollisuusmaiden ja etelän kehittyvien maiden kesken. Tämä artikkeli vertailee julkisessa ilmastokeskustelussa käytettyjä oikeuttamisargumentteja teollisuusmaita edustavassa Suomessa (*Helsingin Sanomat*) ja kehittyvässä Intiassa (*The Times of India*). Tavoitteena on käsitteellistää uuden ilmastopimoksen solmimisen edellytyksiä molempien maiden näkökulmista. Tutkimusmenetelmänä käytän Boltanskin ja Thévenot'n oikeuttamisteorian pohjalta kehitettyä julkisen oikeuttamisen analyysia. Tutkimus päättyi kolmeen keskeiseen tulokseen: ensinnäkin ilmastopimoksen edellytyksenä nähdään Suomessa kattavuus, tehokkuus ja markkinaohjauskeinot eli tärkeitä ovat useasta maailmasta kumpuavat oikeutukset, kun taas Intiassa korostuvat muiden yli kansalaisuuden maailmaan nojaavat oikeutukset eli ajatus ilmasto-oikeudenmukaisuudesta; toiseksi keskustelu Intiassa on runsaampaa ja kriittisempää kuin Suomessa ja kolmanneksi kummankin maan ilmastokeskustelussa ympäristönsuojelua vaativat argumentit ovat harvassa, vaikka ekologista oikeutusta käytetään paljon.

Avainsanat: ilmastoneuvottelut, ilmasto-oikeudenmukaisuus, julkinen keskustelu, julkisen oikeuttamisen analyysi, oikeuttamisteoria

JOHDANTO

YK:n ilmastokokouksissa on vuodesta 2005 asti neuvoteltu Kioton pöytäkirjaa kattavammasta ja kunnianhimoisemmasta ilmastopimuksesta. Paineita sopimuksen syntyyn on asettanut muun muassa tarkentunut tieto siitä, että ilmastomuutoksen vastaisen toiminnan tulisi olla nopeaa, tehokasta ja tapahtua globaalilla tasolla. Etenkin viimeinen vaatimus on nostanut esiin pohjoisen ja etelän suhteeseen viittaavan *ilmasto-oikeudenmukaisuuden* kysymyksen: miten lähestyä ongelmaa, jonka pohjoisen pallonpuoliskon rikkaat

teollisuusmaat ovat historiallisesti aiheuttaneet, mutta joka vaatii toimia myös eteläisen hemisfäärin kehittyvissä maissa? Tämä ristiriitainen asetelma on noussut merkittäväksi ongelmaksi, eikä ilmastoneuvotteluissa ole onnistuttu rakentamaan riittävää yksimielisyttä siitä, mikä olisi tasapuolinen tapa jakaa päästövähennysten taakka. Koska ilmastoneuvottelut ovat olleet kasvavan mediahuomion kohteena, on taakanjakoon liittyvä keskustelu lisääntynyt mediassa. Tiedotusvälineiden kautta muodostuu julkinen mielipide ilmastokysymyksestä, jolla on vaikutuksensa myös

neuvotteluihin osallistuvien valtioiden edustajiin. Tämän vuoksi on kiinnostavaa tietää, miten ilmastoneuvotteluista uutisoidaan ja millaisen kuvan pohjoisen ja etelän julkisuudessa käyty mediakeskustelu antaa ilmastoneuvottelija koskevasta pattitilanteesta.

Lähestyn tässä artikkelissa ilmasto-oikeudenmukaisuuden ongelmaa vertailemalla julkisessa keskustelussa esiintyviä käsityksiä siitä, millä edellytyksillä Kioton pöytäkirjan jälkeinen ilmastopimus voi muodostua. Uuden ilmastopimuksen valmisteluun keskittyvä tutkimus tuo erityisen selvästi esille neuvotteluprosessissa ajatut intressit. Koska keskustelua ilmasto-oikeudenmukaisuudesta käydään nimenomaan teollisuusmaiden ja kehittyvien maiden välillä, rakensin vertailuasetelman ottamalla yhden maan pohjoisesta ja yhden etelästä.¹ Tutkimuksessa pohjoista edustaa Suomi ja etelää puolestaan Intia. Maiden ilmastokeskusteluja jäsenin *julkisen oikeuttamisen analyysin* (JOA) avulla (Luhtakallio 2010; Ylä-Anttila 2010; Luhtakallio & Ylä-Anttila tämä numero), joka perustuu Boltanskin ja Thévenot'n teoksessaan *De la Justification* (1991, englanninkielinen käännös ilmestyi vuonna 2006) esittämään ”oikeuttamisen maailmojen” jaotteluun: kansalaisuuden, teollisuuden, markkinoiden, kodin, inspiraation ja maineen maailmoiniin. Suomen ja Intian mediassa käytettyjä oikeuttamismaailmoja vertailemalla selvitän, millaisia käsityksiä yhteisestä hyvästä (*common good*) keskustelussa esiintyy: Vedotaanko ilmastokeskustelussa enimmäkseen ympäristöarvoihin kuten ilmaston suojeluun (ekologian maailma) vai keskittyykö neuvottelujen uutisointi kenties päästövähennysten jakamisen kysymyksiin (kansalaisuuden maailma)? Vai hahmottuuko kiista ilmastosta sittenkin taloudellisena ongelmana (markkinoiden maailma)? Entä millä tavoin keskustelussa vedotaan ilmastopoliittisten toimien tehokkuuteen kuten päästövähennysten riittävyteen (teollisuuden maailma)? Mitä yhteisiä viitearvoja ja eroja on Suomen ja Intian julkisilla ilmastokeskusteluilla?

Artikkelin aluksi esittelen oikeuttamisteorian, analyysimetodin (JOA) ja tutkimuksessa käytetyn aineiston. Seuraavaksi vertailen Suomen ja Intian ilmastokeskusteluissa käytettyjä oi-

keutuksia sekä maiden ilmastokeskustelujen eroja ja yhtäläisyyksiä sen suhteen, miten eri oikeuttamisen maailmat esiintyivät rinnakkain tai kriittisessä suhteessa. Lopuksi esitän johtopäätökset ja pohdin tuloksia aiemman keskustelun valossa. Ennen siirtymistäni empiirisen aineiston analyysiin selvitän kansainvälisten ilmastoneuvottelujen ja yhteiskunnallisen ympäristökeskustelun tehtäväkenttiä ja ajankohtaista tilannetta.

YMPÄRISTÖKESKUSTELU JA YHTEISKUNTATIETEET

Nykytiedon valossa ilmastomuutos on todellinen uhka maapallon elämälle. On arvioitu, että ilmaston lämpeneminen vain 1,5 asteella vuoteen 2080 mennessä voi altistaa nälälle 50 miljoonaa, malarialle 200 miljoonaa ja vesipulalle kaksi miljardia ihmistä (Tilastokeskus 2009). Kohtalokkaiden seurauksiensa vuoksi ilmastomuutos vaatii monenlaisia lieventämis- ja sopeutumistoimia niin teollisuus- kuin kehitysmaissakin. IPCC:n mukaan ilmastomuutoksen lieventäminen (*mitigation*) edellyttää päästöjen leikkaamista maailmanlaajuisesti yli 60 prosentilla. Ilmastomuutoksen puitesopimuksessa (United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC) sovitusta lievennyskustannuksista ja -toimenpiteistä käytetään nimitystä taakanjako (*burden sharing*), joka määrittää maita koskevat veloitteet. Haavoittuvuus (*vulnerability*) viittaa siihen, että ilmastomuutoksen taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristölliset menetykset ovat erilaisten luonnon- ja yhteiskunnallisten olojen vuoksi suuremmat joissakin maissa. Sopeutumisella (*adaptation*) tarkoitetaan ilmastomuutoksen haittavaikutuksia vähentäviä toimenpiteitä, joiden täytäntöönpanokapasiteetti riippuu alueellisista, taloudellisista ja sosiaalisista tekijöistä. Eteläisen pallonpuoliskon maat ovat tyypillisesti paitsi merkittävästi haavoittuvampia ilmastomuutoksen haitoille, myös sopeutumisresursseiltaan köyhempiä pohjoiseen verrattuna. (Ringius, Frederiksen & Birr-Pedersen 2002, 12, 15–16, 29, 39.) Tässä artikkelissa vertailtavat maat ovat tässä mielessä toistensa ääripäitä: Suomi on muiden Skandinavian maiden tavoin maailman vähi-

ten haavoittuvimpien maiden joukossa, kun taas Intian niemimaata uhkaa esimerkiksi Himalajan jäätiköiden sulaessa tulvat ja merenpinnan nousu (Mawdsley 2004 sit. Billett 2010, 3–4). Ilmastonmuutoksen vaikutusten epätasaisen jakautumisen vuoksi pohjoisen selviää historiallisesti aiheuttamastaan ilmastomuutoksesta pienemmin vaurioin kuin etelä, minkä lisäksi etelä on jäänyt suureksi osaksi saastumisesta saadun taloudellisen hyödyn ulkopuolelle (Ringius, Frederiksen & Birr-Pedersen 2002, 12). Kehittyvien maiden näkökulmasta epäoikeudenmukaisena näytettyvä asetelma on yhä korostunut uuden ilmastopimuksen neuvotteluissa, joissa niitä on ensimmäistä kertaa vaadittu osallistumaan päästövähennyksiin teollisuusmaiden rinnalla.

Ilmastonmuutoksen lieventämiseen tähtäävistä yhteisistä toimenpiteistä sovittiin ensimmäistä kertaa vuonna 1992 solmitussa ilmastomuutoksen puitesopimuksessa (UNFCCC). Vuodesta 1994 lähtien YK on järjestänyt vuosittain UNFCCC:n jäsenten kesken osapuolikonferenssin (Conference of the Parties, COP), jossa kehitetään kansainvälisen ilmastopolitiikan periaatteita ja toimintamalleja. Puitesopimusta täsmentävä osio hyväksyttiin vuonna 1997 Japanin Kiotossa, mistä se sai nimen Kioton pöytäkirja. Pöytäkirja astui voimaan helmikuussa 2005 ja lokakuuhun 2010 mennessä sen oli ratifioinut lähes kaikki maailman valtiot paitsi Yhdysvallat. (YM; UNFCCC.) Kioton pöytäkirja jakaa maat kehitys- ja teollisuusmaihin, joista jälkimmäisille asetetaan sitovia päästörajoitusvelvoitteita. Jako ja velvoitteet perustuvat ”yhteisen, mutta eriytetyn vastuun” periaatteeseen tarkoittaen, että niissä huomioidaan teollisuusmaiden päästöhistoria ja suuremmat taloudelliset resurssit ja tunnustetaan, että ilmastoa tulee suojella kehitysmaiden erityistarpeet huomioiden teollisuusmaiden johdolla. (Ilmasto.org.) Teollisuusmaita pöytäkirja velvoittaa vähentämään vuosina 2008–2012 kuuden kasvihuonekaasun päästöjä 5,2 prosenttia vuoden 1990 tasosta sekä muun muassa rahoittamaan kehitysmaiden kansallisia ilmastotoimia ja teknologiansiirtoa. EU:n yhteinen, maakohtaisiksi tavoitteiksi jaettu päästövähennysvelvoite on kahdeksan prosenttia vuoden 1990 päästötasosta. Kehi-

tysmaille pöytäkirja ei aseta sitovia päästövähennysvelvoitteita mutta muita vaateita kyläkin, kuten velvoitteen toteuttaa ilmastomuutosta hillitseviä toimintaohjelmia. Tutkimusten mukaan Kioton pöytäkirjan tavoitteet ovat olleet liian vaatimattomat riittävien päästövähennysten aikaansaamiseksi, minkä lisäksi sen tehoa on heikentänyt Yhdysvaltojen ulkopuolelle jättäytyminen. Kööpenhaminan sitoumuksen (2009) myötä lukuisat maat ovat nostaneet päästövähennystavoitteitaan, ja EU jo ennen sitä: vuoden 2008 ilmasto- ja energiapaketinsa viitekehyksessä unioni aikoo muun muassa toteuttaa aiempaa merkittävästi suurempia päästövähennyksiä (20–30 prosentin vähennys vuoteen 2020 mennessä) ja lisätä uusiutuvan energian käyttöä. (YM; Tilastokeskus 2009.) Intia puolestaan on maailman toiseksi nopeimmin kehittyvä talous, jonka bruttokansantuote taantumassakin vuonna 2009 kasvoi 6,5 prosenttia (CIA 2010). Kasvusta huolimatta maa on pääluvun mukaan laskettuna edelleen köyhä ja sen *per capita*-päästöt teollisuusmaihin verrattuna pienet: intialainen tuottaa päästöjä noin yhdennehtoista osan siitä, mitä länsimaalainen (IPCC 2007). Intian kasvava energiankulutus tuotetaan pääosin fossiililla polttoaineilla (Ray 2007), joten ilman radikaaleja toimenpiteitä maan ilmakehään päästämä saastekuorma tulee tulevaisuudessa yhä kasvamaan. Näistä pohjoisen ja etelän merkittävästi toisistaan eroavista lähtökohdista johtuen kansainvälisen ilmastopolitiikan tehtävä on äärimmäisen haasteellinen.

Ilmastonmuutos on ollut kasvavasti myös yhteiskuntatieteiden tutkimuskohteena. Yhteiskunnallisen ympäristökeskustelun juuret ovat vihreässä liikkeessä, joka alkoi 1960-luvulla tarkastella talouskasvua ja hyvinvoinnin edistämistä ympäristökysymyksinä. Ympäristö sosiologian tieteenala eriytyi 1970-luvulla Yhdysvalloissa (esim. Catton & Dunlap 1979) ja seuraavalla vuosikymmenellä Euroopassakin alettiin osallistua aiheeseen liittyvään tieteelliseen keskusteluun, esimerkiksi Ulrich Beck riskien näkökulmasta (1986) ja Niklas Luhmann systeemiteoreettisesta perspektiivistä (1988). Kun 1990-luvun lopulla avainkäsitteiksi nousseiden kestävä kehityksen ja eko-

logisen modernisaation aatteet osoittautuivat todellisuuden edessä kestävämmäksi, alettiin ympäristöongelmat nähdä yhä useammin globalisaation viitekehyksessä (Järvelä & Wilenius 1996, 13–14). Markku Wileniuksen (1997, 17–18) globalisaation määritelmä huomioi ympäristöongelmat, julkisen keskustelun sekä pohjoisen ja etelän suhteiden yhteen kietoutumisen ja on siten tämän tutkimuksen kannalta relevantti. Määritelmä ottaa ensinnäkin huomioon globalisaation suhteen eri yhteiskunnan sektoreihin: taloudellinen kehitys viittaa globaalien markkinoiden laajenemiseen, teknologinen globalisaatio tietoyhteyksien, massamedian ja kommunikaation kehittymiseen maailmanlaajuisiksi verkostoksi, ja kognitiivinen globalisaatio ilmentää julkisen tietoisuuden kasvua sekä ihmisten halukkuutta ottaa osaa poliittisiin ja moraalisiin kysymyksiin julkisen huolen muodossa. Toiseksi Wileniuksen globalisaation käsite korostaa pohjoisen ja etelän suhdetta viittaamalla ympäristöriskien tuottamiseen ja yritykseen saavuttaa tilanteelle kestävä ratkaisu. Lisäksi se viittaa ekologisiin prosesseihin tarkoittaen, että useat ympäristöongelmat ja -riskit ovat vaikutuksiltaan maailmanlaajuisia. (Mt.)

Uuden vuosituhannen yhteiskuntatieteellistä ympäristökeskustelua on leimannut oikeudenmukaisuuskysymysten nousu (esim. Ringius, Frederiksen & Birr-Pedersen 2002, Ringius, Torvanger & Underdal 2002; Beckman & Page 2008; Maltais 2008) yhtäältä riskien jakautumisesta saadun uuden tiedon ja toisaalta ympäristökysymysten politisoitumisen vanavedessä. Eettiset kysymykset ovat vyöryneet ympäristöpolitiikan kentälle suurella volyymilla: nyt keskustellaan esimerkiksi vastuullisesta tuotannosta ja kulutuksesta, eläinten oikeuksista, oikeudesta puhtaaseen ympäristöön ja ilmaan sekä ydinvoimapolitiikan moraalista ja ympäristöراسismista. ”Eettisen käänteen” merkitystä on verrattu jopa ympäristökysymysten ensimmäiseen ilmaantumiseen yhteiskuntatieteisiin. (Lehtinen & Rannikko 2003, 5, 10–12.)

TEORIA, AINEISTO JA MENETELMÄ

Boltanskin ja Thévenot’n oikeuttamisteoria soveltuu ilmastoneuvottelujen tarkasteluun, sillä se on käyttökelpoinen juuri tilanteissa, joissa halutaan ”analysoida sekä kriittistä toimintaa, jossa ihmiset ilmaisevat erimielisyytensä sortumatta väkivaltaan että tapoja, joilla ihmiset rakentavat, ilmaisevat ja solmivat enemmän tai vähemmän kestäviä sopimuksia” (Boltanski & Thévenot 2006, 25). Koska sopimus ei synny ilman oikeudenmukaisuuden kokemusta, vedotaan neuvotteluissa osapuolten yhteisesti jakamiin *moraalisiin järjestyksiin (cité)*, joiden varaan tasapaino yritetään rakentaa. Boltanski ja Thévenot (2006) huomasivat ilmaistujen moraalisten järjestysten – joita tässä kutsutaan oikeuttamisen maailmoiksi tai oikeutuksiksi – vetoavan kiistan aiheesta riippumatta tiettyihin yhteisiin arvostuksiin, jotka voidaan jäsentää erilaisiksi maailmoiksi. Sopimuksen saavuttaminen mahdollistuu, kun oikeutus nähdään vakuuttavana ja tilanteeseen sopivana eli legitimiinä. Tällöin ollaan joko yksimielisiä käytetyn maailman suhteen tai yhdistetään kahden tai useamman maailman edustamat oikeutukset osapuolia tyydyttävällä tavalla. (Boltanski & Thévenot 2006, 27, 32–34, 37–40, 130, 153–158.)

Jo lähes 20 vuotta sitten Lafaye ja Thévenot (1993) huomasivat alkuperäisten kuuden oikeuttamisen maailman riittämättömyyden ympäristöön liittyvissä kiistoissa. Vihreisiin arvoihin viittaavaa ekologian maailmaa (*green world*) on sittemmin käsitellyt muun muassa Bruno Latour (2003) sekä Lafaye, Moody ja Thévenot (2000). Ekologian maailmassa arvostetaan ekosysteemiä, joka nähdään uniikkina ja vaarannettuna. ”Yhteistä hyvää” ei nähdä esimerkiksi talouskasvuna kuten markkinoiden maailmassa, vaan ympäristöystävällisyyden ja ekologisen kestävyuden toteutumisena. Lähtökohtana pidetään ajatusta, että ympäristönsuojelu on edellytys sekä ympäristön että ihmisen hyvinvoinnille. (Lafaye & Thévenot 1993, 512–513.) Lafaye ja Thévenot (mt.) tunnistivat ekologisen oikeutuksen ”sisällä” myös pelkästään luonnon etuun viittaavan oikeutusvariaation, joka perustui syväekologian (*deep ecology*) näkökulmaan. Syväekologian käsitettä käytti ensimmäisen

kerran norjalainen ympäristöfilosofi Arne Næss vuonna 1973, jonka jälkeen ajattelutapa on saanut paljon vaikutteita useilta filosofeilta ja luonnonsuojelun edelläkävijöiltä kuten Henry David Thoreau'ltä, Aldo Lepoldilta, George Sessionsilta ja Bill Devallilta. Suomalaisia tunnettuja syväekologeja ovat esimerkiksi ympäristöfilosofit Pentti Linkola ja Leena Vilkka. Syväekologia perustuu ajatukseseen, että kaikilla olennoilla olevan itseisarvon voidaan ajatella laajentuvan koskemaan myös ekosysteemiä, jolloin yleensä vain ihmisiin liitettävä ”moraalinen herkkyys” on ulotettu myös ei-humaaniin ulottuvuuteen kuten luontoon ja elämistöön. Syväekologian arvomaailman lisääntyminen yhteiskunnallisessa keskustelussa kuvaa ekosentrismin saapumista antroposentrismin kentälle: ympäristön säilyminen nähdään yhä useammin tärkeänä myös sen itsensä eikä vain ihmisen takia. (Lafaye ym. 2000, 262–264; Morito 2002, 148–149.)

Tämän artikkelin aineistona ovat sanomalehtikirjoitukset, jotka kuvaavat Suomen ja Intian julkisuudessa käytyjä keskusteluja uudesta ilmastopimuksesta. Suomen julkisen ilmastokeskustelun edustajaksi valitsin pohjoismaiden laajalevikkisimmän sanomalehden *Helsingin Sanomat* (HS) ja intialaista keskustelua kuvaamaan valitsin puolestaan maan laajalevikkisimmän englanninkielisen julkaisun, *The Times of Indian* (TOI), josta valitsin pääkaupunki New Delhin painoksen. Molempien lehtien paperiversioissa painetut artikkelit ovat saatavilla internet-arkistoissa.

Kioton pöytäkirjan seuraajasta alettiin virallisesti neuvotella vuonna 2005, jonka vuoksi keräsin aineiston neljän YK:n ilmastokokouksen (Montreal 2005, Nairobi 2006, Bali 2007 ja Poznan 2008) ympäriltä. Kerätty ajanjakso kokousta kohti oli kaksi päivää ennen kokousta, sen ajalta ja neljä päivää kokouksen jälkeen, yhteensä noin 2,5 viikkoa kokousta kohti. Arkistohaun avainsanat olivat

kokouksen pitopaikka (kuten ”Poznan”) sekä ”ilmasto”, ”energia”, ”uusiutuva energia” ja ”kestävä kehitys”. Tämän jälkeen rajasin aineiston vielä siten, että artikkeli joka ei maininnut ilmastokokousta – vaikka saattoi käsitellä ilmastomuutosta – jätettiin analyysin ulkopuolelle. Tällä menetelmällä tutkimuskriteerit täyttäviä artikkeleja löytyi *Helsingin Sanomista* 32 ja *The Times of Indiasta* 68.

Tutkimusmetodinä käytin *julkisen oikeuttamisen analyysia* (JOA), jonka Eeva Luhtakallio ja Tuomas Ylä-Anttila esittelevät tarkemmin tässä numerossa. JOA mahdollistaa media-aineistossa käytettyjen oikeutusten tarkastelun ja vertailun ja tarjoaa näin tietoa kiistatilanteesta (tässä ilmastoneuvottelut) legitimeiksi koetuista arvomaailmoista. Tämä tutkimus tai sen tulokset eivät siis pyri kuvaamaan ilmastoneuvottelujen kansallisia kantoja tai reaalityttilannetta, vaan tavoitteena on valaista pohjoisen ja etelän välistä kiistatilannetta ja edesauttaa siten neuvottelujen kohtaamien ongelmien käsitteellistämistä. Analyysiyksikkönä on argumentti, jota käsittelem poliittisena vaateena. Argumentti sisällytettiin tutkimukseen vain, jos sille oli määritelty puhuja ja perustelu (vaateen oikeutus). Yksi artikkeli saattoi sisältää useampia puhuja-argumentti-oikeutus -ketjuja tai ei yhtäkään. *Helsingin Sanomien* artikkeleissa oli 48 tutkimuskriteerit läpäisevää argumenttiketjua ja *The Times of Indiassa* 103. Viimeisessä vaiheessa taulukoin argumenttiketjut ja tunnistin argumenttien perusteluista niiden edustamat oikeuttamisen maailmat. Esimerkiksi seuraava lainaus jaoteltiin taulukkoon alla olevalla tavalla:

”Muutos ei voi olla yksin kuluttajasankareiden varassa. Tarvitaan poliittisia linjauksia, jotka ohjaavat ihmiset tekemään ympäristöystävällisiä ratkaisuja”, sanoi tapahtumaa järjestämissä ollut Leo Stranius Suomen luonnonsuojeluliitosta. (HS 9.12.2007.)

Puhuja	Asia/Argumentti	Oikeutus
Leo Stranius / Suomen Luonnonsuojeluliitto	Suomen ilmastopoliittiset linjaukset ovat heikkoja	Ne kaatavat vastuun ympäristöystävällisistä ratkaisuista kuluttajille päättäjien sijaan

Kiinnostukseni kohdistui oikeutusten esiintymistiheyteen ja käytötapaan (vrt. Lafaye ym. 2000), joita vertailemalla muodostin kuvan kiistalle legitiimeiksi koetuista arvostuksista. Maailmat esiintyivät joko ”itsenäisinä” tai yhdistelmissä, jolloin niitä käytettiin joko rinnakkain tai toisensa tuomiten. Vähintään kolmesti esiintyneet oikeutusyhdistelmät sisällytettiin analyysiin. Itsenäisenä esiintyessään perustelussa vedottiin vain yhteen oikeuttamisen maailmaan: esimerkiksi oikeutus ”... koska se on tehokasta” vetoaa yksinomaan teollisuuden arvomaailmaan. Esimerkki rinnakkaisista oikeutuksista on ”...koska se on edullista ja säästää luontoa”, jossa markkinoiden ja ekologian maailmat tukevat toisiaan. Tuomitsevaa yhdistelmää kuvaa oikeutus ”... koska sopimukseen liittyminen estää maata vaurastumasta”, jossa markkinoiden maailma (vaurastuminen) tuomitsee kansalaisuuden maailmaa kuvaavan arvostuksen (sopimus).

Tutkimusta lukiessa on huomioitava, että kelpuutin aineistoon vain artikkelit, joissa käsitellään edellä mainittuja osapuolikokouksia ja vain vaateet, joista voi tunnistaa puhujan, argumentin ja perustelun. Näin ollen aineisto ei kuvaa kattavasti Suomen ja Intian median ilmastonneuvottelu-uutisointia, vaan toimii välineenä oikeutusten lähitarkasteluun. Aineistosta nousseet huomiot kuvaavat ilmastonneuvottelujen moraalista tilaa eivätkä todellisuutta. Tutkimusaiheen tarkasteluun sanomalehtiaineiston kautta on perusteensa. Ensinnäkin ilmastonmuutosta koskevan tiedon lisääntyä aiheesta keskustellaan median välityksellä globaalin tason julkisuudessa (vrt. Wileniuksen 1997 globalisaation määritelmä). Toiseksi median tulkinnalla on useiden tutkimusten (mm. Billett 2010; Burgess 1990; Lyytimäki & Tapio 2009) mukaan olennainen vaikutus sekä ilmastonmuutoksesta välittyvän tiedon laatuun että kansalliseen poliittiseen ilmapiiriin. Kolmanneksi julkinen keskustelu toimii neuvotteluosapuolten ja aiheen välikappa-

leena siinä mielessä, että mediaan keskittynyt julkinen keskustelu on tärkeimpiä modernien yhteiskuntien foorumeja, jossa määritellään yhteistä hyvää. Neljänneksi ”julkisuuden seulan” läpäisseiden argumenttien voidaan myös ajatella saavuttaneen julkaisumaissa ainakin jonkinasteista yleistä tunnustusta. Näin eri oikeutusten maailmojen suhteellinen yleisyys kertoo siitä, millaiset perustelut ovat käyttökelpoisia yhtäältä Suomen ja toisaalta Intian poliittisissa kontekstissa.

Koska kyseessä on media-aineisto, on huomioitava, että media sijaitsee monitasoisesti julkisen ja yksityisen välillä ja sisällä sekä suodattaa julkisuuteen tietynlaista kuvaa lehdestä, toimittajasta ja lukijasta riippuen. Näin ollen tutkimukseen valittua ”tasoa” tulee selvittää. Julkista keskustelua tulkitaan ja uudelleen tulkitaan ainakin kolmella tasolla: Ensin toimija tulkitsee maailman tapahtumia ja esittää niistä käsityksensä julkisuuteen, sitten journalisti tulkitsee tätä tietoa ja esittää sen omassa tulkintakehyksessään. Viimeiseksi lukija tulkitsee journalistin tuottamaa tekstiä. Keskityin tässä tutkimuksessa journalistin tasoon, eli käsitelen tulkintoja toimijoiden tekemisistä ja sanomisista sellaisina, kuin ne ilmastonmuutoskeskustelua seuraavalle yleisölle lehdistä esitetään. (Vrt. Ylä-Anttila 2010, luku 5.)

OIKEUTTAMINEN SUOMEN JA INTIAN JULKISISSA ILMASTOKESKUSTELUISSA

Sekä Suomen että Intian julkisissa ilmastokeskusteluissa yleisimpiä olivat kansalaisuuden, ekologian, teollisuuden ja markkinoiden sekä kodin maailmoihin perustuvat oikeutukset. Oikeutusten käytössä oli sekä yhtäläisyyksiä että selkeitä eroja. Inspiraation ja maineen maailmoja käytettiin molemmissa aineistoissa alle viidessä prosentissa oikeutuksista, joten ne rajattiin analyysin ulkopuolelle eikä niiden sisältöjä tämän sekä artikkelin rajallisuuden vuoksi käsitellä analyysissa.

Taulukko 1. Oikeutusten maailmojen käytön jakautuminen *Helsingin Sanomien* ja *The Times of Indian* ilmastoneuvottelu-uutisoinnissa (%).²

Lehti/Oikeutus	Kansalaisuus	Ekologia	Teollisuus	Markkinat	Koti	Inspiraatio	Maine
HS (N=48)	33	38	31	27	19	0	4
TOI (N=103)	50	28	26	19	14	3	2

Kansalaisuuden maailmaan vetoavien oikeutusten kuvaamat kollektiiviset arvostukset olivat runsaasti esillä kummassakin lehdessä. *The Times of Indiassa* niitä käytettiin ylivoimaisesti eniten (50 %) ja *Helsingin Sanomissa* toiseksi eniten (33 %). *Helsingin Sanomissa* kansalaisuusoikeutuksia käytettiin enimmäkseen oikeutusyhdistelmissä ja konteksteissa, joissa vedottiin sopimusperiaatteisiin, yhteisiin intresseihin ja globaaliin osallistumiseen. Esimerkiksi ilmastontutkimuslaitoksen johtaja Pål Prestrud ilmaisi Montrealissa olevansa huolissaan jatkosopimuksen muodostumisesta. Argumenttinsa hän oikeutti toteamalla, että sopimusta on vaikea kuvitella ilman suursaastuttajien Yhdysvaltojen ja Australian osallistumista (HS 29.11.2005). Oikeutus siis perustuu yhteisyyden ja solidaarisuuden käsitteille. *The Times of Indiassa* kansalaisuus-oikeutusten käyttö oli Suomen keskustelua huomattavasti yleisempää ja yli puolessa tapauksista itsenäistä. Oikeutuksen laaja itsenäinen käyttö merkitsee sillä olevan suurempi painoarvo kuin tilanteissa, jossa se esiintyy oikeutusyhdistelmän tukiargumenttina (kuten suomalaisen keskustelun kansalaisuus-oikeutuksen käytössä). Intialaisen keskustelun erityispiirteeksi paljastui kansalaisuus-oikeutuksilla ilmaistu runsas vetoaminen vastuuseen ja solidaarisuuteen: Esimerkiksi Intian nimeämätön delegaatti pelkäsi uuden ilmastopimuksen vaatimukseen tulevan kehitysmaiden vastuun saastumisesta, jolloin eriävän vastuun periaatetta ei enää suojeltaisi. Argumenttinsa hän oikeutti sanoen, että vastuu päästövähennyksistä on yksin teollisuusmailla. (TOI 8.12.2007.) Intian ilmastokeskustelun kansalaisuus-oikeutusten runsas käyttö kuvaa vastuun ja oikeudenmukaisuuden olevan tärkeimpiä periaatteita ilmastopimusta koskevissa neuvotteluissa, minkä lisäksi niillä ilmaistiin haluttomuutta osallistua kalliiksi koettuun

ilmastopolitiikkaan. Suomen keskustelussa solidaarisuusvaatimuksia ei esitetty läheskään samassa määrin, vaan kollektiivisesta edusta puhuttiin neutraalimmin viittaamalla enimmäkseen tukiargumenteissa ”sopimukseen” ja ”yhteisiin toimiin”. Maiden näkemyksellisiä eroja kuvasi hyvin molemmissa keskusteluissa vaadittu ”globaalin osallistumisen” retoriikka: Kun Intian ilmastokeskustelussa vaadittiin globaalia osallistumista, oli vaateen kohteena useimmiten Yhdysvallat, jonka mielipiteitä intialainen media seurasi tarkasti. Suomalaisessa keskustelussa puhe globaalista osallistumisesta sen sijaan viittasi kehittyvien maiden osallistumattomuuteen ja niiden kasvavaan saastekuormaan, eikä Yhdysvaltojen tai muiden teollisuusmaiden ilmastopoliittista vastahakoisuutta kommentoitu lainkaan.

Ympäristöarvoihin vetoava *ekologian maailma* oli suomalaisen ilmastokeskustelun yleisin (38 %) ja intialaisen toiseksi yleisin (28 %) oikeutustyyppi. Molemmat keskustelut yhdistivät ekologiset oikeutukset pääosin muihin oikeuttamisen maailmoiniin tarkoittaen, etteivät ympäristöarvot olleet kiistan keskiössä esiintymistiheydestään huolimatta. Ekologisen oikeutuksen sisältävät yhdistelmät olivat molemmissa keskusteluissa merkittävän samantyyppiset, sillä sitä käytettiin paljon markkinoiden ja teollisuuden maailmojen kanssa. *Helsingin Sanomien* ilmastokeskustelussa ekologian oikeutuksilla vedottiin ensisijaisesti päästöjen vähentämiseen. Esimerkiksi Maailman ilmatieteen järjestö WMO:n tutkija Geir Braathen huomautti hiilidioksidipäästöjen laskemiseksi tarvittavan entistä voimakkaampia toimia, koska kasvihuonekaasut aiheuttavat ilmaston lämpenemistä (HS 4.11.2006). *The Times of Indian* tapa käyttää ekologian maailmaa erosi edellisestä kahdella tavalla: ensinnäkin ekologiset oikeutukset olivat intialaisessa keskuste-

lussa vasta toiseksi yleisin oikeutuskategoria ja toiseksi se esitti muutamia syväekologian oikeutuksia. Esimerkki ihmisen ja luonnon etuun tähtäävästä ekologisesta oikeutuksesta on Maailmanpankin Vinod Thomasin toive, että valtiot yrittäisivät hidastaa metsien katoamista, sillä metsät on säilytettävä muun muassa hiilinielun ominaisuutensa vuoksi (TOI 8.12.2007). Syväekologian oikeutukset sen sijaan vetosivat vain ympäristön etuun: esimerkiksi virtuaalilyhteisö *Second Lifen* keskusteluryhmän mukaan osallistuminen Balin konferenssiin internetissä olisi järkevämpää kuin lentää paikan päälle, sillä tällöin säästettäisiin luontoa (TOI 6.12.2007). Ekologian ja kansalaisuuden valtapiiirin yleisyys keskustelussa oli odotettavaa, sillä keskustelun aiheena on ilmastopolitiikka. Koska ekologiset oikeutukset esiintyivät pääosin tukiargumentteina, käsitellään niiden sisältöjä laajemmin seuraavassa alaluvussa.

Teollisuuden maailma oli molemmissa aineistoissa kolmanneksi yleisin oikeutustyyppi (HS 31 %, TOI 26 %). Molempien lehtien ilmastokeskustelut käyttivät teollisuus-oikeutuksia puoliksi itsenäisinä ja yhdistelminä sekä lisäksi yhtenevällä tavalla vetoamalla tehokkuuden, asiantuntijuuden ja tilastotiedon (kasvu, vertailut) arvostuksiin. Oikeutusten käyttök kontekstitkin olivat hyvin samanlaisia, sillä ne olivat molemmissa lehdissä eniten esillä energiapolitiikasta, tutkimustiedosta, suunnitelmista ja uusista ideoista puhuttaessa. Teollisuus-oikeutukset ovatkin keskeisiä ilmastopoliittisessa päätöksenteossa, jossa tiedon ja tehokkuuden valossa arvioidaan, ovatko taakanjaossa sovitut toimet tarpeeksi tiukkoja, toteutettavia ja valvottavia (Kyllönen 2004, 4–6). Esimerkiksi Suomen luonnonsuojeluliiton pääsihteeri Leo Stranius nojautui tutkimusten kautta saavutettuihin tilastotietoihin kritisoidessaan *Helsingin Sanomissa* suomalaisten päästöjä perustelunaan, että suomalaisten päästöt ovat henkeä kohden mitattuna maailman huippuluokkaa. Stranius myös huomautti, että tämä tulisi muistaa, kun Suomea verrataan määrällisesti eniten saastuttaviin maihin: ”Suomi aiheuttaa ennen kaikkea korkeasta kulutustasosta johtuvia ylellisyypäästöjä, kun taas Intia pakollisia eloonjäämispäästöjä.” (HS

9.12.2007.) *The Times of Indiassa* teollisuuden maailman avulla esitettiin *Helsingin Sanomia* enemmän vertailuja ja tilastoihin liittyviä oikeutuksia. Esimerkiksi TOI:n toimittaja Narayani Ganesh korosti eksaktin tiedon arvostusta huomauttamalla ilmastomuutoskirjoittelun olevan toisinaan harhaanjohtavaa, sillä tarpeellisia tilastotietoja ei aina esitetä maiden vertailuissa (TOI 8.12.2005).

Markkinoiden maailman voittoon ja talouskasvuun perustuvat oikeutukset olivat molemmissa keskusteluissa neljännellä sijalla (HS 27 %, TOI 19%) ja kaikista oikeutuksista eniten käytössä tukiargumentteina. Markkinaoikeutusten käyttö oli kuitenkin merkittävästi erilaista Suomessa ja Intiassa. *Helsingin Sanomissa* markkinoiden maailmalla kuvattiin neutraalisti erilaisia taloudellisia arvoja: esimerkiksi HS:ssa siteerattu *Savon Sanomat* argumentoi, etteivät valtiot kykene hetkessä unohtamaan kansallisia intressejään ja sopimaan eriarvoisesti eri maiden kansalaisia kohtelevista toimista, koska kasvun ideologia on juurtunut ihmiskuntaan (HS 18.12.2007). *The Times of Indian* ilmastoneuvottelu-uutisoinnissa markkinaoikeutukset kuvailivat ilmastopolitiikan kalleutta ja väestön köyhyyttä sekä korostivat talouskasvua huolimatta siitä, että ympäristöongelmat nähtiin uhkaavina. Muun muassa Intian ilmastoneuvottelujen delegaation johtaja Vijai Sharma viittasi varallisuuden epätaaseen jakautumiseen vannottaessaan, ettei talouskriisi saa olla teollisuusmaille syy lykätä toimintaa, koska niillä on halutessaan resursseja (TOI 13.12.2008). Varallisuuskysymys liitettiinkin intialaisessa keskustelussa läheisesti oikeudenmukaisuusteemaan.

Kodin maailman traditioihin, jatkuvuuteen ja hierarkkisiin suhteisiin pohjautuvat oikeutukset olivat molempien maiden keskusteluissa viidennellä sijalla (HS 19 %, TOI 14 %). Kodin maailma kuvaa englanninkielisen vastineensa (*domestic*) mukaisesti perhemäisiä, henkilökohtaisiin ja kulttuurisiin riippuvuuksiin liitettäviä oikeutuksia, jotka molempien maiden keskustelussa esiintyivät enimmäkseen lupaukseen (vrt. henkilökohtainen vuorovaikutus) ja johtajuuteen (vrt. hierarkia/isähahmo) vetoavissa argumenteissa. Kodin maailmaan perustuvat oikeutukset esiin-

tyivät molemmissa keskusteluissa puolittain itsenäisenä ja yhdistelmissä. Esimerkiksi YK:n pääsihteeri Ban Ki-moon painotti *Helsingin Sanomissa* uuden sopimuksen kehittämisen kuuluvan EU:lle ja Yhdysvalloille, sillä ne ovat ilmastopolitiikan johtajia (HS 12.12.2008). *The Times of Indiassakin* lupaukset ja johtajuus olivat kodin maailman yleisin käyttökonteksti, mutta *Helsingin Sanomista* poiketen muutamissa oikeutuksissa viitattiin myös uhkakuviin, joiden yhteys turvallisuuteen ja avun tarpeeseen kuvaa ajatusta isään tai johtajaan verrattavasta hierarkkisesta suojelussuhteesta. Esimerkiksi Yhdysvaltain puolustusministeriön vuoden 2004 turvallisuusraportissa ehdotettiin ilmastomuutoksen nostamista maan kohtaamien turvallisuusriskien joukkoon, sillä se uhkaa ihmiselämää ja turvallisuutta (TOI 10.12.2005). Uhkapuheen puuttuminen *Helsingin Sanomista* on huomionarvoista, koska uhkaretoriikalla on ollut suuri rooli globaalin ilmastokeskustelun leviämässä ja ilmastoneuvottelujen kiireellisen ilmapiirin synnyttämisessä: jos todellista uhkaa ei olisi, ei sopimuksen laatimiseksi nähtäisi vaivaa. Syytä suomalaisen uhkapuheen puuttumiseen saattaa olla se, että ilmastomuutos ei nykytiedon valossa aiheuta Suomelle yhtä paljon haittaa kuin haavoittuvammille kehitysmailla. Joidenkin vaateiden perusteluissa pyrittiin oikeuttamisen sijaan välttelemään kiistaan osallistumista (vrt. Luhtakallio 2010). Intian

ilmastokeskustelussa esitettiin neljä tällaista argumenttia: Esimerkiksi Intian unionin metsä- ja ympäristöministeri Raja kommentoi, ettei Intia aio hylätä ajatusta Kioton pöytäkirjaan osallistumisesta, vaikka onkin neuvottelukumppanina vastahankainen. Pöytäkirja ei vain vielä ole Intialle ajankohtainen. (TOI 13.12.2005.) Kiistaan ei siis oteta osaa vielä, mutta mahdollisesti myöhemmin. Kiistan tärkeyttä puolestaan epäilivät Japani ja Kanada kertoessaan vastustavansa teknologiansiirtoa kehitysmaihin, koska se on heidän mielestään toissijaista (TOI 5.12.2007). Toisarvoiseksi leimaaminen on motiivi olla osallistumatta keskusteluun. Suomen julkisuudessa kiistaa vältteleviä tai tunnistamattomia oikeutuksia ei esitetty.

ILMASTOKESKUSTELUJEN RINNAKKAISET JA TUOMITSEVAT OIKEUTUKSET

Seuraavassa alaluvussa esittelen Suomen ja Intian ilmastokeskusteluissa käytettyjä oikeutusyhdistelmiä siten, että käsittelen ensin *Helsingin Sanomien* ja sitten *The Times of Indian* oikeutusyhdistelmät. Positiivissävyiset eli rinnakkaiset yhdistelmät tulkitsem ratkaisuehdotuksiksi kiistalle, kun taas kriittissävyisten eli toisensa tuomitsevien oikeutusyhdistelmien näen kuvaavan kiistanalaisimpia arvostuksia.

Taulukko 2. Vähintään kolmesti käytetyt rinnakkaiset ja tuomitsevat oikeutusmaailmojen yhdistelmät *Helsingin Sanomien* ja *The Times of Indian* ilmastoneuvottelu-uutisoinnissa.

Lehti/Oikeutusyhdistelmä	Rinnakkaiset	Tuomitsevat
Helsingin Sanomat	markkina – ekologia	-
	markkina – teollisuus	
The Times of India	markkina – ekologia	markkina – ekologia
	kansalaisuus – ekologia	teollisuus – kansalaisuus
	teollisuus – ekologia	
	teollisuus – markkina – kansalaisuus	

Helsingin Sanomien ilmastoneuvottelu-uutisoinnissa esitetyistä oikeutuksista hieman alle puolet oli yhdistelmiä ja valtaosa niistä rinnakkaisia. Yleisimmät rinnakkaiset oikeutukset muodostuivat ekologian maailman yhdistyessä markkina- ja teollisuus-oikeutuksiin. *Markkina-ekologia -yhdistelmässä* ehdotettiin kiistan ratkaisuksi markkinaohjauskeinoja, uusiutuvan energian markkinoita ja ilmasto-ympönteisiä investointeja. Esimerkiksi ryhmä europarlamentaarikkoja suositteli päästökaupan uudelleenorganisointia sanoen, että päästöoikeuksien myyntituloja tulisi käyttää rahoittamaan vähäpäästöistä teknologiaa niin teollisuus- kuin kehitysmassakin, jolloin tuloilla voitaisiin edistää teollisuuden vihertymistä (HS 10.12.2008). Samanaikaisesti taloudelliseen voittoon ja vihertymiseen tähtäävä päästökauppa on ratkaisu markkinoiden ja ekologian arvomaailmojen väliselle kiistalle. On suuri askel, jos Euroopan unioni onnistuu valjastamaan markkinat palvelemaan kestävä kehitystä, sillä toistaiseksi talouskasvun voi rinnastaa kaikkialla maailmassa heikkeneviin ympäristöolosuhteisiin. Onnistuakseen EU:n tulisi saada uusiutuvan energian markkinat vanhoilla menetelmillä tuotettua energiaa edullisemmaksi, jolloin vaikutetaan suoraan siihen, etteivät kansalaiset ja niistä riippuvainen kansantalous käänny uutta järjestelmää vastaan. Mikäli teollisuusmaiden teknologiansiirtoa ja rahoitusta koskevat lupaukset pitävät, on kehittyvillä maillakin mahdollisuus kehittyä toistamatta teollisuusmaiden tekemiä virheitä.

Teollisuus-ekologia -yhdistelmän kautta *Helsingin Sanomissa* vaadittiin muun muassa tehokkuutta vihreään energiapolitiikkaan: esimerkiksi Metsäteollisuuden toimitusjohtaja Anne Brunilan mukaan biopolttoaineita on otettu käyttöön liian hitaasti, sillä ennen niiden käyttöönottoa tulisi analysoida kaikkien tuotantovaiheiden päästöt ja tehokkuus fossiilisten polttoaineiden rinnalla (HS 2.12.2007). Suomen ilmastokeskustelun korostama taloudellinen tehokkuus pyrkii ilmastomuutoksen torjumisesta saatavan hyödyn maksimointiin ja kustannusten minimointiin. Suomen keskustelussa toisensa tuomitsevista oikeutusyhdistelmistä yksikään ei toistunut

vaaditussa määrin, joten niitä ei analysoitu.

The Times of Indiassa oikeutusyhdistelmiä oli suhteellisesti vähemmän kuin *Helsingin Sanomissa*. Yhteistä Suomen ja Intian ilmastouutisoinnin yhdistelmille oli kuitenkin se, että myös Intiassa yli puolet niistä oli rinnakkaisia eli positiivissävyisiä sekä se, että valtaosa rinnakkaisista oikeutuksista rakentui ekologian maailman ympärille. *Markkina-ekologia -yhdistelmällä* viitattiin enimmäkseen Yhdysvaltojen varallisuuden ja olemattomien ilmastotoimien suhteeseen: esimerkiksi Intian unionin metsä- ja ympäristöministeri Raja kritisoi Yhdysvaltojen osallistumattomuutta Kioton pöytäkirjaan, koska maalla olisi varaa ilmastomuutoksen torjumiseen. Vaikka oikeutus on sävyiltään kriittinen, se yhdistää varallisuuden ja ekologian suhteen positiiviseksi mahdollisuudeksi. Ministeri Raja myös kuvasi neuvottelujen pattitilannetta yhtenvetomaisesti toteamalla Intialla olevan halua muttei varaa, kun taas Yhdysvalloilla on varaa muttei halua. (TOI 13.12.2005.) Lisäksi markkina-ekologia -yhdistelmällä sätittiin Yhdysvaltojen ilmastopoliittista vastahankaisuutta argumentoiden, että kestävä kehitys ja talouskasvu voi edistää samanaikaisesti (TOI 6.12.2005). Kiinnostavaa oli, ettei Yhdysvalloille ehdotettuja mahdollisuuksia nähty teollistuvien maiden kuten Intian talouskasvusta johtuvien saasteongelmien ratkaisuksi.

Kansalaisuus-ekologia -yhdistelmällä vedottiin intialaisessa keskustelussa yhteistoimintaan ilmaston suojelemiseksi: Esimerkiksi toimittaja Ganesh argumentoi intialaisten olevan kyllästyneitä ilmastomuutosaiheeseen. Ratkaisuksi tähän kyllästymiseen hän ehdotti, että sopimukseen ja komissioihin keskittynyt ilmastokeskustelu olisi saatava osaksi kansalaisten arkea esimerkiksi julkisten foorumien kuten blogien, radio-ohjelmien tai kolumnien muodossa (TOI 1.12.2007). Yhdistelmällä myös peräänkuulutettiin ”kaikkien” osallistumista päästövähennyksiin sillä erolla, että puhujan ollessa Intia tarkoitettiin kaikkia teollisuusmaita (etenkin Yhdysvaltoja) kun taas Yhdysvaltojen ollessa puhujana vaateen kohteena oli koko maailma (mukaan lukien kehitysmaat). *Teollisuus-ekologia -kompromissi*

puolestaan ehdotti neuvottelujen ja ilmaston-
suojelelun tavoitteellisuuden ja tehokkuuden
lisäämistä. Esimerkiksi Bill Clintonin mukaan
selkeät, maakohtaiset tavoitteet ovat tärkeitä
päästökaupassa sekä ilmastonmuutoksen tor-
junnassa ylipäätään, koska ne auttavat tulosten
saavuttamisessa (TOI 11.12.2005). ”Tavoitteet”
viittaavat teollisuuden valtapiiriin ja ”tulokset”
ympäristön kannalta suotuisaan kehitykseen.
Yhdistelmällä myös moitittiin joissakin artikkeleissa
ilmastoneuvotteluja hitaiksi. Intian keskustelussa
toistuneeseen *teollisuus–markkina–kansalaisuus*
-kompromissiin oikeutuksensa perusti muiden muassa
määrittelemätön intialainen virkamies kommentoidessaan
Australian osallistumisen Kioton pöytäkirjaan
olevan Intialle hyväksi, koska tilanne edistää
Intian teollisuutta, päästökauppaa ja asemaa
globaaleissa neuvotteluissa (TOI 4.12.2007).

Toisensa tuomitsevat negatiivissävyiset oikeutusyhdistelmät muodostivat vähemmistön myös *The Times of Indiassa*, jossa Suomen keskustelusta poiketen kaksi yhdistelmää – markkinoiden kritiikki ekologian maailmalle ja teollisuuden kritiikki kansalaisuuden maailmalle – toistui kriteerit täyttävässä määrin. *Markkinoiden maailma* tuomitsi ekologian maailman hakemalla oikeutuksensa ilmastonmuutoksen torjunnan taloudellisista haitoista: esimerkiksi Yhdysvallat vetosi kalliisiin ilmastotoimiin kieltäytymällä päästöjen vähentämisestä perustelunaan, että se tulisi liian kalliiksi maan taloudelle, jota öljy, kaasu, teräs ja ydinvoima dominoivat (TOI 9.12.2005). *The Times of Indian* uutisoinnissa markkinaoikeudet kritisoivat ilmastonsuojelelun kalliiksi ja piirsivät eroa ”rikkaiden” ja ”köyhien” maiden ilmastotoimien mahdollisuuksien välille. Ilmastonsuojelelun ei nähty yhteisenä tehtävänä, sillä talouskasvuun keskittyvillä mailla esitettiin olevan huonot mahdollisuudet osallistua taakanjakoon, ja ympäristötoimet nähtiin kasvun jarruna. Näin oli myös Yhdysvaltojen saamista puheenvuoroissa, joissa yhdistelmällä kuvattiin talouskasvun ensisijaisuutta ympäristötoimiin nähden. *The Times of Indian* toistuvasti käyttämä nimitys teollisuusmaista ”rikkaina maina” nosti hyvinvointikuilun ja solidaarisuuden teemaksi myös yhteyksissä,

joissa puheenaiheena ei ollut oikeudenmukaisuus. Intia myös esitettiin systemaattisesti köyhänä kehitysmaana eikä nopeasti kehittyvänä valtiona, jonka tulisi jo alkaa ottaa huomioon omatkin päästöt. Yhdistelmän toistuvuus osoitti Intian julkisuudessa olevan hyväksyttävää esittää sekä taloudelliset intressit että yksittäisen maan rikastumisen olevan globaaleja intressejä ja ilmastonmuutoksen torjumista tärkeämpää. Toistuvuus ei kuitenkaan kuvaa sitä, että ympäristö nähtäisiin Intian julkisuudessa yhdenentekevänä tai markkinat ja ympäristön hyvinvoinnin toisilleen täysin vastakkaisina, sillä markkina–ekologia–rinnakkaisyhdistelmää käytettiin yhtä paljon. Toimijana vain ei pidetty Intiaa vaan teollisuusmaita. Mielenkiintoista oli myös se, ettei kummassakaan keskustelussa ekologisen oikeutuksen ympäristönäkökulma kertaakaan tuominnut markkinaoikeutuksen edustamaa talouskasvua tai sen saastuttavia vaikutuksia. Kasvukriittiset argumentit eivät siis läpäisseet julkisuuden seula. Molempien maiden keskustelussa oli hyväksyttävää esittää talouskasvun menevän ympäristön edelle huolimatta siitä, että sen tuhoiset vaikutukset ympäristöön ovat tiedossa. Havainto kuvaa julkisen ilmastokeskustelun nostavan talouden ympäristön edelle niin Suomessa kuin Intiassakin.

Teollisuus-oikeutus tuomitsi *kansalaisuus-oikeutuksen* muun muassa kritisoiden sopimusten vastaisesti lisääntyneitä päästöjä ja hidasta sopimuksentekoa: esimerkiksi Montrealin kokouksen tieteellinen koordinaattori Halldor Thorgeirsson kritisoi poliittisen prosessin tehotomuutta huomauttamalla, että kasvihuonekaasujen leikkaaminen vaatii tiedemiesten mukaan välittömiä toimia, johon laajan konsensuksen vaativien sopimusten neuvottelu on liian hidasta (TOI 26.11.2005). Vaikka uuden sopimuksen toivottiin olevan Kioton pöytäkirjaa tehokkaampi, nähtiin parannuksen toteuttajaksi ensisijaisesti teollisuusmaat. Pahiten neuvotteluja nähtiin jarruttavan Yhdysvallat, kun taas Intian ja Kiinan vastahakoisuus nähtiin oikeutettuna. Intian ilmastokeskustelu arvosteli teollisuusmaita ja Yhdysvaltoja suurista päästöistä ja kompromissikyvottomuudesta ja esitti niiden manipuloivan neuvotteluja.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä artikkelissa analysoin *Helsingin Sanomissa* ja *The Times of Indiassa* vuosina 2005–2008 käyttyä keskustelua kansainvälisistä ilmasto-neuvotteluista. Boltanskin ja Thévenot'n oikeuttamisteoriaan pohjautuvan julkisen oikeuttamisen analyysin avulla olen tehnyt näkyviksi Suomen ja Intian ilmasto-neuvottelu-uutisoinneissa käytetyt oikeuttamisen maailmat, joiden käyttömääriä ja -tapoja vertailemalla tarkastelin, mistä ilmasto-neuvotteluissa suomalaisen ja intialaisen tulkinnan mukaan kiistellään. *Helsingin Sanomien* ja *The Times of Indian* ilmasto-neuvottelu-uutisoinnissa oli sekä yhtäläisyyksiä että eroja.

Suurimpia eroja Suomen ja Intian ilmasto-keskusteluissa oli *The Times of Indian* runsas solidaarisuus- ja vastuuvaateiden määrä, joita ilmaistiin ”itsenäisillä” kansalaisuus-oikeuksilla. Intiassa uuden sopimuksen edellytykseksi nähtiin teollisuusmaiden suurempi vastuu ilmastotoimista tiukkojen itseensä kohdistettujen päästövähennysten muodossa, Yhdysvaltojen täysipainoinen osallistuminen ilmastopolitiikkaan sekä teollisuusmaiden rahoittamat ilmastotoimet kehittyvissä maissa. *Helsingin Sanomien* ilmastokeskustelu painotti kansalaisuus-oikeutusten sijaan kattavampaa, tehokkaampaa ja taloudellisempaa ilmastopolitiikkaa. Kehittyvien maiden kasvavasta saasteongelmasta huolimatta suomalainen ilmasto-neuvottelu-uutisointi ei ”osoitellut” etelää moralisoivin kannanotoin, vaan keskittyi uuden ilmastosopimuksen yksityiskohtien suunnitteluun. Tämän huomion perusteella voi sanoa, että Suomessa kiista ilmastosta nähdään resurssien kohdistamisen, Intiassa niiden olemassaolon ja jakautumien kautta.

Toisen eroavaisuuden muodostaa yksi tutkimuksen mielenkiintoisimmista tuloksista eli se, että *The Times of India* uutisoi ilmasto-neuvotteluista yli kaksi kertaa enemmän kuin *Helsingin Sanomat*. Intialainen keskustelu osoittautui sisällöllisesti myös suomalaisesta monipuolisemmaksi, sillä se sisälsi paljon kriittistä argumentaatiota ja esitteli laajasti myös teollisuusmaiden näkemyksiä toisin kuin *Helsingin Sanomat*, jossa vain yksi puheenvuoro edusti kehittyvien maiden näkö-

kulmaa. Intian uutisointi kritisoi etenkin Yhdysvaltojen ilmastopolitiikkaa ja piti Yhdysvaltojen poliittista osallistumattomuutta oikeutuksena kehitysmaiden päästörajoituksiin osallistumattomuudelle. Kiinnostava huomio on myös se, että vain Intian ilmastokeskustelu kritisoi neuvotteluja tehottomiksi ja hitaiksi. Vastaavan argumentaation puuttuminen *Helsingin Sanomista* on yllättävää, sillä kyseessä on eräs ilmasto-neuvottelujen klassisimmista arvostelunkohteista joka viime vuosina on kärjistynyt YK:n kokonaisvaltaiseksi kritiikiksi.

Suomen ja Intian ilmastokeskusteluissa oli myös paljon yhteisiä piirteitä. Ensinnäkin Suomen ja Intian julkiset ilmastokeskustelut painottavat samoja arvomaailmoja lähtökohtaisista yhteiskunnallisista eroista huolimatta, sillä molempien maiden keskusteluissa esiintyi eniten kansalaisuuden ja ekologian maailmoihin tukeutuvia oikeutuksia. Myös muita oikeutusten maailmoja käytettiin suhteellisesti samassa määrin, sillä kolmannella sijalla molemmissa olivat teollisuus-oikeudet, neljännellä markkinaoikeudet ja viidennellä kodin oikeudet. Toiseksi yhteistä oli se, etteivät ympäristökäsitteet kummassakaan keskustelussa olleet kiistan ytimessä. Tästä voi tehdä ainakin kahdenlaisia päätelmiä: Yhtäältä voidaan päätellä, että kansainvälinen yhteisö on saavuttanut yhteisymmärryksen ympäristön suojelun välttämättömyydestä, mikä on mahdollistanut siirtymisen kiistelyyn ilmastomuutoksen torjunnan keinoista sen sijaan, että kiisteläisiin enää sen tarpeesta. Toisaalta voi myös olla, että julkisuudessa on kiinnostavampaa tai myyvämpää kuvailla talouteen ja valtasuhteisiin liittyviä keskusteluja kuin esittää ”ympäristöpuhetta”. Kolmas Suomen ja Intian ilmasto-uutisoinnin yhteinen piirre oli ekologian maailman alttius rinnakkaisuuteeseen markkina- ja teollisuus-oikeutusten kanssa. Suomalaisessa keskustelussa markkina-ekologiayhdistelmällä esitettiin, että ympäristön ja talouskasvun ristiriita voisi ratketa välineellistämällä markkinat paremmin ilmastomuutoksen torjuntaan esimerkiksi vahvistamalla markkinaperustaisia ohjauskeinoja (esimerkiksi päästökauppa tai ympäristöverot), edistämällä uusiutuvan energian markkinoita ja lisäämällä ilmaston-

muutoksen torjuntaan käytettävää rahoitusta. Intialainen keskustelu sen sijaan esitti ratkaisuksi kehitysmaiden taloudellisten olosuhteiden ja varallisuuden epätasaisen jakautumisen huomioimista ilmastotoimien suunnittelussa. Ekologia–teollisuus –yhdistelmällä vaadittiin tehokkaita päästövähennyksiä ja suunnitelmallisia, asiantuntijatietoon perustuvia ilmastotoimia kummassakin maassa.

Vaade oikeudenmukaisesta ilmastopolitiikasta nousi vahvimaksi yksittäiseksi vaateeksi ilmastoneuvottelujen julkisuudessa, sillä se oli vahvasti esillä Intian julkisessa ilmastokeskustelussa eikä Suomeenkaan julkisuudessa yksikään yksittäinen oikeutus saavuttanut yhtä dominoivaa asemaa. Tästä voi päätellä, että oikeudenmukaisuuden täyttyttömyys estää ilmastopimuksen solmimisen. Millainen sitten olisi oikeudenmukainen tapa jakaa päästövähennysten taakka? Vastaus riippuu siitä, keneltä kysytään. Tasa-arvon periaate, jossa päästöt lasketaan asukasta kohti (*per capita*) eli jokaisella ihmisellä olisi yhtäläinen oikeus saastuttaa tai suojautua saasteilta, nähdään useimmiten lähtökohtaisesti oikeudenmukaisimpana taakanjakotapana. (Ringius, Torvanger & Underdal 2002, 5–6.) Tunnetuin tasa-arvon periaatteen sovellusehdotuksista on vähennä ja lähennä –malli (*contraction and convergence*), jossa päästöt lopulta olisivat sekä vähentyneet kestäväälle tasolle että asukasta kohti yhdensuuruiset. (Höhne ym. 2005, 10–11.) Esimerkiksi Intian pääministeri Manmohan Singh on luvannut allekirjoittaa yhtäläiset päästöoikeudet jokaiselle ihmiselle antavan sopimuksen. Ajatuksen sovelluksessa on kuitenkin strategisia ongelmia, sillä ensinnäkään henkeä kohden mitattujen päästöjen laske- mista ehditä saada tasolle jolla sitä pystyttäisiin toteuttamaan ilmastomuutoksen vaatimalla nopeudella. (Khosla 2008, 3–4.) Tämän artikkelin puitteissa oikeudenmukaisuuden toteuttamisen kysymykseen ei ole mahdollisuutta syventyä laajemmin, mutta aihe tarjoaa erinomaisia jatkotutkimusteemoja, jossa voitaisiin selvittää esimerkiksi erilaisten yleisten oikeudenmukaisuuden periaatteiden (tasa-arvo, saastuttaja maksaa, historiallinen vastuu jne.) esiintymistä joko ilmastoneuvottelujen uutisoinnissa kuten tässä artikkelissa, tai itse

neuvotteluissa. Mielenkiintoinen tutkimuskohde olisi myös Yhdysvaltain ilmastoneuvottelijoiden tai median esittämät oikeutukset maan ilmastopoliittisille näkemyksille.

Vaikka mediassa käytyä ilmastomuutoskeskustelua on selvitetty muutamissa tuoreissa suomalaisissa (esim. Lyytimäki & Tapio 2009) ja intialaisissa tutkimuksissa (Billett 2010), ei sitä ole tehty vertailevasta näkökulmasta ennen tätä selvitystä. Julkisen oikeuttamisen analyysi tarjosi kiinnostavaa tietoa globaalissa julkisuudessa esitettyjen argumenttien takana olevasta ”moraalisesta tilasta” ja siitä, miten yhteinen hyvä 2000-luvun julkisessa ilmastokeskustelussa käsitetään. Tutkimus toi myös uutta tietoa ympäristöoikeudenmukaisuuskeskusteluun paljastamalla globaalin ilmastokeskustelun ”eettisen käänteen” olevan ilmeinen ainakin Intiassa, jossa oikeudenmukaisen ilmastopolitiikan rakentaminen ja toteuttaminen nähdään uuden ilmastopimuksen suurimmaksi haasteeksi.

VIITTEET

- Teollisuusmailla tai pohjoisella viitataan väljästi moderneihin teollisuusmaihin ja niiden maantieteellisiin alueisiin kuten Eurooppaan, Yhdysvaltoihin, Kanadaan, Oseaniaan ja Japaniin. Kehittyvällä maailmalla tai etelällä tarkoitetaan Afrikkaa, Aasiaa (pois lukien Japani), latinalaista Amerikkaa ja valtamerien pieniä saarivaltioita.
- Taulukon prosenttien keskinäinen summa ei ole 100 %, sillä moni vaade sisälsi useita oikeuksia eli eri maailmojen yhdistelmiä. Näin olleen taulukon prosentit kuvaavat oikeuttamisen maailmojen ilmenemistä vaateissa kokonaisuutena.

KIRJALLISUUS

- Beck, Ulrich (1986) *Risikogesellschaft. Auf dem Weg in eine andere Moderne.* Suhrkamp, Frankfurt am Main.
- Beckman, Ludvig & Page, Edward A. (2008) Perspectives on justice, democracy and global climate change. *Environmental Politics* 17:4, 527–535.
- Billett, Simon (2010) *Dividing Climate Change: Global Warming in the Indian Mass Media.* *Climatic Change* 99, 1–16.
- Boltanski, Luc & Thévenot, Laurent (2006) On

- Justification. *Economies of Worth*. Princeton Press, New Jersey. Alkup. teos Boltanski, Luc & Thévenot, Laurent (1991) *De la justification. Les Economies de la Grandeur*. Gallimard, Paris.
- Burgess, Jacquelin (1990) *The Production and Consumption of Environmental Meanings in the Mass Media: A Research Agenda for the 1990s*. *Transactions of the Institute of British Geographers* 15:2, 139–161.
- Catton, William Jr & Dunlap, Riley E. (1979) *Environmental Sociology*. *Annual Review of Sociology* 5, 243–273.
- (CIA) Central Intelligence Agency, *World Factbook*. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/in.html>. (Luettu 5.11.2010.)
- (HS) Helsingin Sanomat. <http://www.hs.fi/arkisto>.
- Höhne, Niklas, Phylipsen, Dian, Ullrich, Simone & Blok, Kornelis (2005) *Options for the second commitment period of the Kyoto Protocol*. Research Report for the German Federal Environmental Agency, Climate Change 02/05. http://www.ecofys.com/de/veroeffentlichungen/documents/Download_Climate_Change_15.02.05.pdf. (Luettu 4.1.2010.)
- Ilmasto.org. *Kaikki ilmastonmuutoksesta*. <http://www.ilmasto.org/>. (Luettu 20.3.2009.)
- IPCC 2001. *IPCC:n kolmas arviointiraportti. Yhteenveto päätöksentekijöille*. <http://www.fmi.fi/kuvat/WG1SPMFI.pdf>. (Luettu 27.9.2009.)
- IPCC 2007. *Climate Change 2007. The Physical Science Basis. Summary for Policymakers. Contribution of Working Group I to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. http://www.ipcc.ch/publications_and_data/ar4/wg1/en/contents.html. (Luettu 27.9.2009.)
- Järvelä, Marja & Wilenius, Markku (1996) *Ilmatoriski ja ympäristöpolitiikka. Suomalaiset ympäristövaikuttajat ja nykyajan ympäristöongelmat*. Gaudeamus, Tampere.
- Khosla, Vinod (2008) *Whose Rules? Terms of Discussions Around a Global Cap-and-trade System (draft)*. http://www.khoslaventures.com/presentations/080924_Global_Carbon_Caps_Proposal.pdf. (Luettu 27.9.2009.)
- Kyllönen, Simo (2004) *Kansainvälisen ilmastopolitiikan tulevaisuus – arvioita vaihtoehtoista*. Helsingin yliopisto. <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=25584&lan=FI>. (Luettu 13.10.2009.)
- Lafaye, Claudette, Moody, Michael & Thévenot, Laurent (2000) *Forms of Valuing Nature. Arguments and Modes of Justification in French and American environmental Disputes*. Teoksessa Michèle Lamont & Laurent Thévenot (toim.) *Rethinking Comparative Cultural Sociology: Repertoires of Evaluation in France and the United States*. Cambridge University Press, Cambridge, 229–272.
- Lafaye, Claudette & Thévenot, Laurent (1993) *Une justification écologique? Conflits dans l'aménagement de la nature*. *Revue française de sociologie* 34:4, 495–524.
- Latour, Bruno (2003) *Moderni vai ekologinen? Uutta oikeutusta etsimässä*. Teoksessa Yrjö Haila & Ville Lähde (toim.) *Luonnon politiikka*. Gummerus, Jyväskylä.
- Lehtinen, Ari & Rannikko, Pertti (toim.) (2003) *Oikeudenmukaisuus ja ympäristö*. Gaudeamus, Helsinki.
- Luhmann, Niklas (1988) *Ökologische Kommunikation*. Suom. Sam Krause ja Seppo Raiski 2004. Gaudeamus, Helsinki.
- Luhtakallio, Eeva (2010) *Local Politicizations. A Comparison of Finns and French Practicing Democracy*. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia 265. Helsingin yliopisto, Helsinki.
- Lyytimäki Jari & Tapio, Petri (2009) *Climate change as reported in the press of Finland: From screaming headlines to penetrating background noise*. *International Journal of Environmental Studies* 66:6, 1–13.
- Maltais, Aaron (2008) *Global warming and the cosmopolitan political conception of justice*. *Environmental Politics* 17:4, 592–609.
- Mawdsley, Emma (2004) *India's Middle Classes and the Environment*. *Development and Change* 25:1, 79–103.
- Morito, Bruce (2002) *Thinking Ecologically. Environmental Thought, Values and Policy*. Fernwood Publishing, Halifax.
- Næss, Arne (1973) *The Shallow and the Deep. Long-Range Ecology Movement*. *Inquiry* 16, 95–100.
- Ray, Rajasree (2007) *GHG Interventions: How far feasible in India*. Työryhmäesitys 28.8.2007. 4th Dialogue Workshop UNFCCC, Vienna. http://unfccc.int/files/meetings/dialogue/application/pdf/070828_ray.pdf. (Luettu 13.10.2009.)
- Ringius, Lasse, Frederiksen, Pia & Birr-Pedersen, Katja (2002) *Burden Sharing in the Context of*

- Global Climate Change: A North–South Perspective. NERI Technical Report 424/2002. National Environmental Research Institute, Ministry of the Environment, Denmark. http://www2.dmu.dk/1_viden/2_publicationer/3_fagrappporter/rappporter/FR424.pdf. (Luettu 20.11.2009.)
- Ringius, Lasse, Torvanger, Asbjørn & Underdal, Arild (2002) Burden Sharing and Fairness Principles in International Climate Policy. *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics* 2, 1–22.
- Tilastokeskus (2009) Suomen kasvihuonekaasupäästöt 1990–2007. Katsauksia 2009/2. Tilastokeskus, Helsinki. http://www.stat.fi/tup/khkinv/suominir_2009.pdf. (Luettu 24.7.2009.)
- (TOI) The Times of India, Delhi edition / arkisto. <http://publication.samachar.com/timesofindia/delhi/delhi.php>.
- UNFCCC Kyoto Protocol. http://unfccc.int/kyoto_protocol/items/2830.php. (Luettu 30.10.2009.)
- Ylä-Anttila, Tuomas (2010) Poliitiikan paluu: Globalisaatioliike ja julkisuus. Vastapaino, Helsinki. (YM) Ympäristöministeriö. <http://www.ymparisto.fi>. (Luettu 28.4.2009.)
- Wilenius, Markku (1997) Faust on Wheels. Conceptualizing Modernization and Global Climate Change. *Commentationes Scientiarum Socialium* 52. Gummerus, Helsinki.